

УДК 378:005.3:616-045

DOI 10.11603/me.2414-5998.2019.2.10339

І. О. Крицький
ORCID 0000-0002-3215-3525*ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені
І. Я. Горбачевського МОЗ України»***ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНТІВ ВИЩОГО МЕДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

І. О. Krytskyi

*I. Horbachevsky Ternopil State Medical University***WAYS OF INCREASING THE QUALITY OF TRAINING OF FOREIGN
STUDENTS OF MEDICAL SCHOOL**

Анотація. Якість вищої освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки України, додержання міжнародних норм і вимог законодавства Української держави щодо реалізації права громадян на освіту. На забезпечення якості вищої освіти спрямовують матеріальні, фінансові, кадрові та наукові ресурси суспільства й держави. Висока якість вищої освіти передбачає взаємозв'язок освіти і науки, теорії та практики. У статті оцінено результати впровадження нових методів для покращення якості навчання іноземних студентів у вищому медичному навчальному закладі. Використання цих технологій сприяє встановленню особистості майбутнього лікаря та веде до вдосконалення змісту, структури, форм і методів професійної підготовки студентів до виконання лікарської діяльності, визначення психолого-педагогічних умов підвищення якості їх навчання. Теоретичний аналіз дозволив нам використати нову модель і включити в неї всі необхідні, на нашу думку, методи навчання для покращення навчання студентів.

Ключові слова: іноземний студент; нові технології; якість навчання; медична освіта.

Abstract. The quality of higher education is a national priority and a prerequisite for the national security of Ukraine, adherence to international norms and requirements of the legislation of the Ukrainian state regarding the implementation of the right of citizens to education. To ensure the quality of higher education, the material, financial, personnel and scientific resources of society and the state are directed. The high quality of higher education implies the relationship between education and science, theory and practice. In our study, there were evaluated the results of the introduction of innovative technologies for improving the quality of education in a medical university. The use of these technologies helps to establish the personality of the future doctor and leads to the improvement of the content, structure, forms and methods of professional training of students for the implementation of medical activities, the definition of psychological and pedagogical conditions for improving the quality of their training. The theoretical analysis allowed us to use the model and include all the necessary, in our opinion, innovative teaching methods to improve student learning.

Key words: foreign student; new technology; quality of training; medical education.

Вступ. Одна з головних умов мобільності, су-
місності та привабливості системи вищої освіти
будь-якої країни – забезпечення якості освіти,
що є головною складовою престижу ВНЗ. Забез-
печення якості освіти, зокрема професійної, при
формуванні зони європейської освіти є однією з
головних умов довіри, мобільності, мотивації сту-
дентів, сумісності та привабливості європейської
вищої освіти. Сприяння європейському співро-
бітництву в забезпеченні якості освіти – це вимо-
га Болонського процесу, а принцип інституційної
автономії передбачає, що основна відповідальність
за забезпечення якості лежить на вищих школах.
Забезпечення якості вищої освіти є багатоплано-

вим завданням і включає в себе наявність необхід-
них ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних,
інформаційних, наукових, навчально-методичних
тощо), організації навчального процесу, який би
найбільш адекватно відповідав сучасним тенден-
ціям розвитку національної та світової економіки й
освіти, контроль освітньої діяльності вузів і якості
підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на
всіх рівнях.

Проблема забезпечення повноцінної вищої осві-
ти при підготовці кваліфікованих фахівців з числа
іноземних студентів на сучасному етапі є актуаль-
ною задачею вищих медичних навчальних закла-
дів не тільки в Україні, але й у всьому освітньому
просторі [4, 5].

© І. О. Крицький

Як відомо, освітній процес у вузі, де здійснюється підготовка фахівців медичного профілю, дуже специфічний і характеризується, в першу чергу, своєю цілеспрямованістю у плані отримання повноцінних знань, виконання життєво необхідних лікувальних дій щодо забезпечення і підтримки здоров'я людей, чие життя залежить від правильних та своєчасних дій лікаря. Головний успіх у досягненні поставлених цілей досягається у разі реалізації всіх ланок ланцюга відомої педагогічної тріади «знання – вміння – навички» [1].

Мета статті – оцінити та проаналізувати шляхи покращення якості навчання іноземних студентів у вищому медичному навчальному закладі.

Теоретична частина. Всі іноземні студенти в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського навчаються виключно англійською мовою. Така форма навчання іноземців є досить прогресивною, оскільки робить привабливим навчання в Україні для більшого числа молодих людей з різних держав світу [2, 4, 5]. Але рівень засвоєння нового матеріалу залежить від якості довузівської підготовки студента. Ситуація ускладнюється ще й тим фактом, що вже починаючи з першого курсу необхідно запам'ятовувати (а найголовніше – розуміти) значення багатьох термінів латинською та грецькою мовами, необхідних для осмислення медичної, фармакологічної і фармацевтичної термінології. Наявна в даний час різноманітність матеріалу, яким необхідно оволодіти студенту-іноземцю, свідчить про необхідність створення комунікативного мінімуму з основних дисциплін, передбачених навчальною програмою вищого навчального закладу медичного профілю України.

Одним із шляхів підвищення якості підготовки студентів-медиків є вдосконалення послідовності та наступності у викладанні навчальних дисциплін у період усього терміну навчання, що дозволяє їм набувати більш міцних фундаментальних та спеціальних знань, які довго зберігаються протягом тривалого часу. Цей аспект є одним із головних критеріїв для успішного проходження ліцензійних іспитів «Крок 1», «Крок 2», «Крок 3», а в подальшому – й набуття інших медичних спеціальностей. Дуже важливим і життєво необхідним напрямом вдосконалення вищої та середньої спеціальної медичної освіти є широке використання в навчальному процесі сучасних інформаційних технологій і комп'ютерної техніки. Досить перспективними в цьому плані видаються навчальні програми, які за-

безпечують зворотний зв'язок. У результаті цього стає можливим коригування підготовки студентів на всіх етапах їх перебування в період навчання [3, 4, 6]. Певну роль у підвищенні якості навчання відіграє самостійна робота студентів (СРС), значення якої весь час зростає. Слід зазначити, що вибір форми самостійної роботи визначається не її місцем у навчальному процесі, а видом професійної діяльності, яку вона реалізує. На навчальному занятті самостійна робота регламентована в часі, прив'язана до певного місця (кафедра), проводиться під керівництвом викладача. При цьому використовуються емпіричні об'єкти – пацієнти. Контроль результатів такої роботи здійснюється в рамках практичного заняття. Позааудиторна самостійна робота не визначається жорсткими тимчасовими рамками, не завжди вимагає особливих умов кафедри та консультації викладача, а контроль її результатів, як правило, відстрочений. Вона здійснюється з емпіричними і модельними об'єктами. Емпіричними об'єктами у вищому медичному навчальному закладі є хворі, ЕКГ, рентгенограми, медичні препарати, дані лабораторних досліджень, лікарські засоби тощо.

Організація навчального процесу в умовах цілеспрямованого застосування самоконтролю й формування в студентів умінь самоконтролю включає: організацію підготовки навчального процесу, тобто розроблення викладачами методик формування вмінь самоконтролю, матеріалів для практичних занять і самостійної роботи майбутніх фахівців, навчально-методичне забезпечення; організацію навчального процесу, тобто власне реалізацію навчального процесу, у ході якого студентів інформують про сутність, методи й організаційні форми самоконтролю, критерії оцінювання, застосовують на практиці методики формування вмінь самоконтролю.

Модельними об'єктами можуть слугувати задачі, завдання, тренажери, моделі, фантоми, симулятори, схеми, алгоритми, рисунки, таблиці, тести тощо. Для підвищення ефективності самостійної роботи студентів-медиків велику роль відіграє управління виконанням даної роботи, яким служить методичне забезпечення навчального процесу [5].

У ході проведення СРС результати її повинні бути документовані. Найбільш раціональним є оформлення результатів курації у вигляді історії хвороби, медичної карти. Для оцінки ефективності самостійної роботи і внесення коректив у її зміст, методичне забезпечення та організацію велике значення має контроль. З цією метою можуть використовуватися

такі види контролю, як оцінка представлених підсумкових матеріалів, тестовий контроль освоєння цільових видів діяльності, анкетне опитування студентів тощо. У процесі дослідження, проведеного О. С. Чашечниковим та З. Б. Чухраєм [4, 5], було визначено, що ефективності позааудиторної роботи студентів сприяє врахування психолого-педагогічних особливостей юнацького віку в ході формування прагнення та готовності студентів до самоосвіти, підвищення інтересу студентів до навчання предмета через розуміння ролі медичних та фармацевтичних дисциплін у своїй майбутній професійній діяльності. Крім того, важливу роль відіграють психолого-педагогічні аспекти і методи вдосконалення позааудиторної роботи, завдання дослідницького характеру, що визначають конкретні професійні (виробничі) ситуації, через адекватне застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Важливим є розвиток інтелектуальної активності. При цьому студент-медик має відчувати себе рівноправним суб'єктом навчального процесу, прагнути стати кваліфікованим фахівцем. Даній мотивації сприяє систематична спільна навчально-дослідницька діяльність викладача кожної окремої дисципліни та кожного зі студентів. Встановлено, що в ході навчання студентів-медиків ефективним є застосування елементів дослідження на лекційних та практичних заняттях; найбільш доцільно використовувати з метою формування пізнавальної активності, здатності до ефективної самостійної навчально-пізнавальної діяльності поряд із пояснювально-ілюстративним методом. На перших етапах викладач демонструє зразок розв'язування завдання дослідницького характеру, домінує колективна робота, поступово акцент переноситься на організацію групової та індивідуальної форм діяльності студентів.

Зокрема, виникає проблема стимулювання мотивації студента до самостійної роботи, а отже, постає питання засобів або мотиваторів до її виконання. Можна виділити такі групи мотиваторів:

- 1) заохочувальні (ранжування студентів, застосування рейтингової системи);
- 2) інтелектуальні (заохочення до науково-дослідної роботи, зацікавлення студента новими видами діяльності, запровадження різних форм колективної роботи, що формують колективний досвід);
- 3) організаційні (можливість достроково скласти іспит).

Найбільша мотивація в студентів-іноземців, які після закінчення навчання у своїх країнах складають додаткові іспити, їх конкурентоспроможність

перевіряється з перших самостійних кроків, крім того, в Індії, Ізраїлі, арабських країнах лікар займає високий соціальний стан й отримує досить високі гонорари за свою працю. Тому студенти-іноземці уважно слідкують за якістю навчання. Болонська система, впроваджена в нашій країні, дає можливість широко впроваджувати в процесі навчання самостійну роботу студентів, яка разом із цим потребує певних навичок у студента (робота з технічними засобами, з літературою, розподіл робочого часу тощо). Саме тому деякі студенти, особливо на молодших курсах, зустрічаються з певними труднощами, низькою мотивацією до вивчення предметів.

Для організації та успішного виконання самостійної роботи студентів потрібні:

- 1) комплексний підхід до організації СРС (включаючи всі форми аудиторної і позааудиторної роботи);
- 2) забезпечення контролю за якістю виконання СРС (вимоги, консультації);
- 3) використання різних форм контролю (усна, письмова, тестова).

Для самостійного опанування матеріалу дисципліни викладачі всіх кафедр вузів розробляють методичні матеріали різного рівня і призначення (так зване дидактичне забезпечення), які повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента. У процесі розвитку мотивації функція контролю з боку викладача замінюється різними формами самоконтролю. Для здійснення організації самоконтролю викладач повинен: уміти аналізувати діяльність студентів та вносити до неї відповідні поправки; вміти визначити місце самоконтролю в навчальному процесі; вміти організувати самоконтроль та взаємоконтроль студентів; правильно підібрати матеріал для самоконтролю студентів. Допомога і контроль з боку викладача не повинні пригнічувати ініціативи студента, а привчати його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність як особисту рису характеру [5].

Важливим важелем для мотивації студента є факт оцінювання його знань.

Система оцінювання у вищих навчальних закладах повинна бути побудована таким чином, щоб спонукати майбутнього фахівця до самостійного пошуку у навчанні. На нашу думку, рейтингова система оцінювання є саме тим стимулом, що здатний забезпечити реалізацію принципу свідомості студентів у навчанні, активізувати навчальну роботу

протягом кожного семестру, спонукати майбутніх фахівців працювати систематично та самостійно, розширити можливості для всебічного розкриття та розвитку творчих здібностей студентів, індивідуалізувати навчання та істотно змінити взаємовідносини у ланцюжку «викладач – студент», створити атмосферу співпраці. У процесі навчальної та самостійної освітньої діяльності важливу роль відіграє вміння самоконтролю. Самоконтроль, на нашу думку, – це здатність студентів раціонально організовувати та поетапно провадити свою навчальну діяльність, виконувати контроль і корекцію на всіх етапах для підвищення ефективності власного навчання, удосконалення навчального процесу на основі свідомого застосування накопичених знань, навичок і вмінь. Як професійно важлива якість самоконтроль спонукає майбутнього фахівця до самовдосконалення, що є важливою умовою на сучасному ринку праці. Це дає стимулювати майбутніх фахівців до якісної навчальної діяльності та самовдосконалення.

Нова, суттєво інша якість освіти та інновацій може бути досягнута шляхом розширення масштабів і напрямків наукових досліджень, що виконуються за міжнародними програмами та грантами, а також участі викладачів і студентів у взаємних з іноземними вузами наукових проектах, конференціях, науково-практичних стажуваннях, публікаціях наукових робіт у міжнародних виданнях.

Список літератури

1. Беляєва О. М. Деякі аспекти викладання клінічної термінології студентам-іноземцям / О. М. Беляєва // Особливості організації навчально-виховного процесу зі студентами-іноземцями у медичному вузі : матеріали доповідей навч.-метод. конф. – Полтава, 2003. – С. 14–17.
2. Вороненко Ю. В. Актуальні проблеми розвитку системи підготовки іноземних студентів у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України / Ю. В. Вороненко, Ю. І. Фисун // Проблеми навчання іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України : матеріали Всеукр. конф. (Тернопіль, 19–20 квіт. 2002 р.) // Медична освіта. – 2002. – С. 14–16.
3. Казаков В. Н. Внедрение информационных технологий обучения как средство оптимизации качества подготовки специалистов в медицинском вузе / В. Н. Ка-

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сьогодні засади впровадження сучасних технологій досить ефективно втілюються в навчальний процес університетів завдяки введенню певних теоретичних курсів, а також відповідній організації професійної практики майбутніх лікарів. Щодо перспектив подальших досліджень у даному напрямку, то наукового вирішення потребують питання постійного вдосконалення навчання студентів, а також інформаційного, методичного, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу в університетах країни. Успішна реалізація всіх складових частин в організації та забезпеченні навчання дозволяє вдосконалювати підготовку кваліфікованих медичних кадрів для задоволення потреб кадрового ринку охорони здоров'я України, Європи та багатьох країн світу.

Реалізація запропонованих пунктів підвищить ефективність наукової та міжнародної діяльності Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, забезпечить високий науково-технічний рівень досліджень та інновацій у сфері освіти і науки; розширить масштаби міжнародного співробітництва університетів у сфері науки та освіти, укріпить позиції нашого ВНЗ на міжнародному рівні.

заков, А. П. Волосовец, А. Н. Талалаенко // Актуальні питання педагогіки вищої школи : зб. наук. праць. – Донецьк, 2004. – С. 3–6.

4. Перспективи та труднощі ефективного використання інноваційних технологій для забезпечення професійної підготовки студентів-медиків при вивченні клінічних дисциплін / Г. А. Крицька, І. О. Крицький, Г. Я. Загричук, Т. І. Крицький // Медична освіта. – 2017. – № 2 (74). – С. 33–36.

5. Формування професійної компетентності майбутнього лікаря на прикладі студентів медичного факультету ТДМУ / І. О. Крицький, П. В. Гошинський, Т. І. Крицький [та ін.] // Медична освіта. – 2018. – № 3. – С. 44–47.

6. Ann K. Allen. Research skills for Medical Students / Ann K. Allen. – SAGE Publication Inc. – 2012. – P. 254.

References

1. Beliaeva, O.M. (2003). Deiaki aspekty vykladannia klinichnoi terminolohii studentam inozemtsiam u medychnomu VUZi [Some aspects of teaching clinical terminology to foreign students]. *Materialy dopovidi navchalno-metod.*

konf. – Materials of Reports of Scientific and Method. Conference. Poltava, (pp. 14-17) [in Ukrainian].

2. Voronenko, Yu.V., & Fysun, Yu.I. (2002). Aktualni problemy rozvytku systemy pidhotovky inozemnykh studentiv

u vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Actual problems of development of the system of training foreign students in medical (pharmaceutical) schools of Ukraine]. *All-Ukrainian Conference: Problemy navchannia inozemnykh studentiv u medychnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy – Problems of studying foreign students in medical schools of Ukraine*. April, 19-20. Ternopil: Medychna osvita (pp.14-15) [in Ukrainian].

3. Kazakov, V.N., Volosovets, A.P., & Talalayenko, A.N. (2004). Vnedreniye informatsionnykh tekhnologiy obucheniya kak sredstvo optimizatsii kachestva podgotovki spetsialistov v meditsinskom VUZe [The introduction of information technology training as a means of optimizing the quality of training specialists in the medical university]. *Pytannia pedahohiky vyshchoi shkoly. Zb. Naukovykh prats – Issues of Pedagogy of High School. Collection of Scientific Works*. Donetsk [in Russian].

4. Krytska, H.A., Krytskyi, I.O., Zahrychuk, H.Ya., & Krytskyi, T.I. (2017). Perspektyvy ta trudnoshchi efek-

tyvnoho vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii dlia zabezpechennia profesiinoi pidhotovky studentiv-medykiv pry vyvchenni klinichnykh dystsyplin [Perspectives and difficulties of effective use of innovative technologies to provide professional training of medical students in the study of clinical disciplines]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2 (74), 33-36 [in Ukrainian].

5. Krytskyi, I.O., Hoshchynskyi, P.V., Krytskyi, T.I., Horishnii, I.M., Mochulska, O.M., & Krytska, H.A. (2018). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho likara na prykladi studentiv medychnoho fakultetu TDMU [Formation of professional competence of the future doctor on the example of students of the medical faculty of TDMU]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 44-47 [in Ukrainian].

6. Ann K. Allen. (2012). *Research skills for medical students*. SAGE Publication Inc. SAGE Publication Inc.

Отримано 27.03.19
Рекомендовано 29.03.19

Електронна адреса для листування: dokter665@gmail.com